

Posudek bakalářské práce:

Ivana BENEŠOVÁ, *Pochody smrti na Přešticku v roce 1945.*

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2017, 85 stran.

Takzvané „pochody smrti“ či „transporty smrti“ z doby konce druhé světové války, přičemž tato označení se ujala až v poválečné době, patří bezesporu mezi četné tragické kapitoly tohoto historického období, přinášející nemalé utrpení svým účastníkům, o to bezútěšnější, že navíc přicházelo na samém prahu dlouho očekávaného míru. Překotnost těchto akcí, jejich kumulace do krátkého časového úseku a nejspíše i nepříliš velké množství relevantních informací ze strany přímých účastníků jsou příčinou toho, že dosavadní zpracování této problematiky nejsou příliš početná. O to cennější je, že se tuto otázku zaměřila ve své bakalářské práci Ivana Benešová, přičemž si vybrala pochod smrti procházející jí známou lokalitou – Přešticemi na Plzeňsku – a soustředila se na různá svědectví a zprávy vnějších pozorovatelů o této události.

Práci tvoří kromě obligátního úvodu a závěru celkem čtyři různě rozsáhlé kapitoly. Zatímco Úvod (s. 2–4) seznamuje s cíli a strukturou práce, přináší první kapitola (s. 5) stručné nastínění lokality, která je v centru zájmu práce – města Přeštice, přičemž se omezuje na skutečně základní a nejdůležitější informace; autorce tak spíše slouží ke cti, že text nezatížila zbytečnými údaji. Rozsáhlejší je kapitola pojednávající o samotných pochodech smrti (s. 6–12), která přibližuje obecně historický kontext a poté na základě existující literatury informuje o pochodech a transportech smrti na území Čech.

Vlastní jádro práce tvoří třetí a především čtvrtá kapitola. Obsahem velmi rozsáhlé třetí kapitoly (s. 13–44) je představení všech využitých, ale zřejmě i využitelných pramenů – v první řadě kronik, jednak ze samotných Přeštic, a to nejen dvou kronik obecních, ale i kroniky farní a školní, ale jednak také kronik okolních obcí (Chlumčany, Červené Poříčí, Lužany), a kromě toho i dalších zdrojů. Výklad o (obecních) kronikách přitom autorka uvedla obecným pojednáním o tomto typu pramene (s. 13–17), přičemž vychází z relevantní literatury a rekapituluje i nejdůležitější normy. Poté již následuje detailní představení jednotlivých kronik a jejich autorů, a to i těch, kteří zapisovali do kronik v předchozích a pozdějších obdobích, než v době, která stojí v centru pozornosti práce; autorka přitom věnuje pozornost zejména vnější úpravě a obecné charakteristice záznamů a poněkud méně se zabývá posouzením stylu jejich práce a záznamů či příp. jejich hodnověrnosti, což je důležité z hlediska využití sledovaných informací – tyto informace však následují v další části práce. To, že se ovšem nejedná o zcela jednoduchý úkol i vzhledem k ryze formální úrovni některých zápisů a jejich pozdějšímu doplňování (a ke složitým peripetiím vedení kronik), naznačují i (možná ještě výrazněji) pasáže pojednávající o kronikách okolních obcí, tentokrát už jen obecních (s. 33–41). Za cenný pokládám detailní popis okolností vzniku dalšího pramene: hlášení okresních velitelství SNB, uložených dnes v Národním archivu a odevzdaných roku 1946 jakožto výsledek dotazníkové akce z iniciativy Národní pátrací služby při Ministerstvu sociální péče a ochrany práce – konkrétní přeštické hlášení je více přiblíženo opět až v další kapitole. Podobně je tomu s dalším pramenem – rozhovory s pamětníky, které jsou představeny velmi stručně, další informace však jsou připojeny později; počet pamětníků sice není vysoký a oba byli v době zkoumaných událostí dětmi,

vzhledem k časovému odstupu je však třeba vzít zavděk i jimi a ocenit jak jejich ochotu ke vzpomínání, tak autorčinu iniciativu.

Nejdůležitější částí bakalářské práce I. Benešové je čtvrtá kapitola, nazvaná „Pochody smrti na Přešticku“ (s. 45–61). Právě tyto pasáže přinášejí jednotlivé konkrétní citace příslušných záznamů kronik, doplněné kritickým rozbořem ohledně doby jejich vzniku i z hlediska možné hodnověrnosti, kdy autorka posuzuje správnost některých ověřitelných informací (datace některých událostí, jména osob, apod.). Výsledný přehled je velmi zajímavý jak informacemi, které se v zásadě shodovaly, tak i některými odlišnými detaily či menšími nesrovnalostmi. Obraz doplňuje stručná informace o obsahu již zmíněného hlášení okresního velitelství SNB Přeštice, které je in extenso zpřístupněno v příloze, stejně jako vzpomínky pamětníků v podobě odpovědí na otázky kladené během rozhovoru s autorkou. Všechna svědectví posléze autorka rekapituluje a hodnotí v samostatné podkapitole, přičemž je konfrontuje i s dalšími zdroji; výsledkem je cenná rekonstrukce sledovaných událostí, která ukazuje i limity pramenů a jejich rozpory či nejasnosti, týkající se počtu pochodů, jejich účastníků, doprovodu či dalších detailů. Současně lze však najít shody, paradoxně jako nejpřesnější se však jeví výpovědi obou pamětníků, což je dáno nejspíše i tím, že jsou jejich výpovědi podávány s velkým odstupem a ve věku, kdy se zřejmě vzpomínky na dobu dětství jeví jasněji, ale domnívám se, že k nim pozitivně přispěl i výběr otázek ze strany autorky. Bakalářská práce je tak i cenným příspěvkem k problematice oral history (i když tento moment autorka bohužel ponechává zcela stranou). Příslušná rekapitulující podkapitola navíc do jisté míry nahrazuje či doplňuje jinak až příliš stručný Závěr (s. 62), který se omezuje pouze na stručné základní shrnutí zjištěných skutečností; obávám se, že tato část práce byla již poněkud poznamenána časovou tísní při jejím dokončování.

V bakalářské práci I. Benešové nechybí obligátní náležitosti v podobě seznamu zkratk (s. 63–64) a poměrně bohatého seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů (s. 65–67), stejně jako seznam příloh (s. 68). Ty tvoří (vedle Ediční poznámky) prepis hlášení SNB (s. 70–71) a zejména prepisy obou rozhovorů s pamětníky (s. 72–81), jejichž nahrávky se nacházejí u autorky, vhodně jsou doplněny mapy a pro ilustraci byly připojeny ukázky z jedné z kronik, přičemž čtenář důvěrně neobeznámený s topografií Přeštic uvítá jako pomůcku pro orientaci v textu zejména reprodukci plánu tohoto města.

Na bakalářské práci Ivany Benešové si kromě samotného výběru tématu zaslouží ocenění především pramenná základna, postihující různé druhy pramenů, jejich detailní rozbor, využití metod oral history, ale i promyšlená a logická struktura. Také jazykově a stylisticky je práce vyhovující, je psána čtivě a srozumitelně, v podstatě bez výrazných překlepů, gramatických chyb či chyb v interpunkci. Bakalářská práce I. Benešové představuje dle mého soudu zajímavý příspěvek vztahující se jak k významné události z konce druhé světové války, tak k posouzení výpovědní hodnoty různých typů pramenů (vyprávěcích, úředních, nepsaných), a rozhodně splňuje požadavky kladené na tento typ prací. Neshledávám na ní zásadní nedostatky, a proto ji ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **výborně**.

Ve Wolfenbüttelu dne 28. srpna 2017

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.